

6.SINIF

DERS NOTLARI

ÖĞRENME ALANI-II

Ülkemizin, Kıtaların ve Okyanusların Konum Özellikleri

► Ülkemizin, Kıtaların ve Okyanusların Konum Özellikleri

Coğrafi Konum Nedir?

- Dünya üzerinde herhangi bir yerin bulunduğu yere **coğrafi konum** denir. Coğrafi konum, **mutlak** ve **göreceli konum** olmak üzere ikiye ayrılır.

Coğrafi Konum

1. Mutlak Konum

Yeryüzündeki herhangi bir yerin Ekvator'a ve başlangıç meridyenine göre belirlenen konumuna **mutlak konum** denilmektedir.

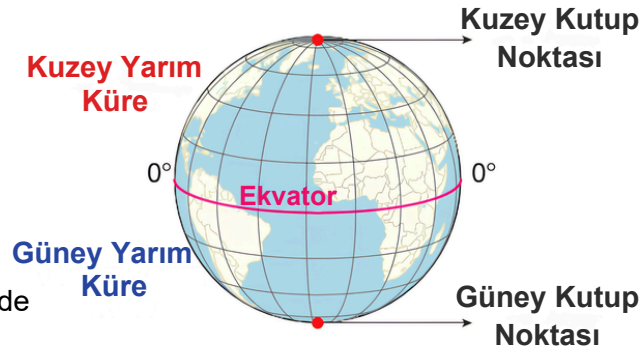
2. Göreceli Konum

Dünya üzerindeki bir yerin kıtalara, okyanuslara, boğazlara, ticaret yollarına ve komşu ülkelere göre konumuna **göreceli konum** denir.

- Dünya üzerindeki herhangi bir noktanın konumunu tarif etmek için uluslararası bir sayı sistemine ihtiyaç duyulmuştur. Herkes tarafından kabul edilen **Ekvator**, **meridyen**, **paralel** gibi kavramlar bu sistemin içinde yer alır.

Ekvator Nedir?

- Dünya'yı tam ortadan ikiye ayırdığı varsayılan hayali çizgiye denir.
- Başlangıç paralelidir. 0° ile gösterilir.
- Dünya'yı kuzey ve güney olmak üzere iki eşit parçaya böler.
- Bir yerin kuzey ya da güney yarımkürede olduğunu anlamamıza yardımcı olur.

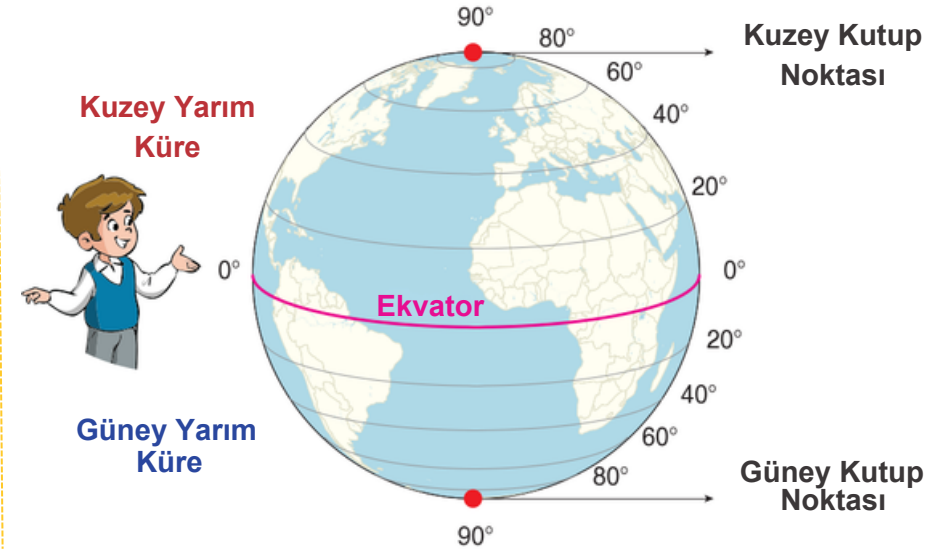
Paralel Nedir?

- Ekvator'a paralel olarak uzanan ve birer derece aralıklarla çizilen dairelere **paralel** denir.

Paralellerin özellikleri:

- Başlangıç paraleli ve en büyük paralel dairesi **Ekvator**'dur.
- 90 tane kuzey yarımkürede, 90 tane güney yarımkürede olmak üzere 180 tanedir.
- Ardışık iki paralel arası uzaklık 111 kilometredir ve her yerde aynıdır.
- Ekvator'dan kutup noktalarına doğru gidildikçe paralellerin çevre uzunlukları **azalır**, dereceleri **büyür**.

Not: Paralellerin Ekvator'dan kutup noktalarına doğru gidildikçe boylarının kısalmasının nedeni Dünya'nın şeklidir.

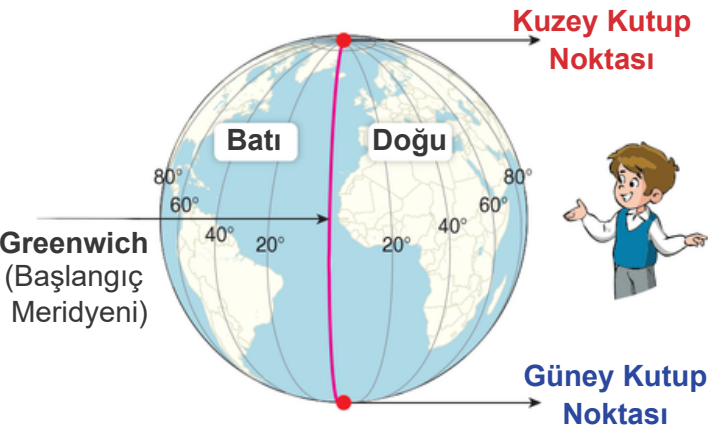
► Ülkemizin, Kıtaların ve Okyanusların Konum Özellikleri

Meridyen Nedir?

- Bir kutup noktasından başlayıp diğer kutup noktasında birleşen yarım çemberlere **meridyen** denir.

Meridyenlerin özellikleri:

- Doğuda **180**, batıda **180** olmak üzere toplam **360** tane meridyen vardır.
- Başlangıç meridyeni Londra'nın **Greenwich** (Griniç) kasabasından geçer ve 0° ile gösterilir.
- Meridyenler, **kuzey-güney** yönünde uzanır.
- Ardışık iki meridyen arasındaki zaman farkı **4 dakikadır**.
- Meridyenler arasındaki uzaklık Ekvator'dan kutuplara gidildikçe azalır.

Coğrafi Koordinat Sistemi

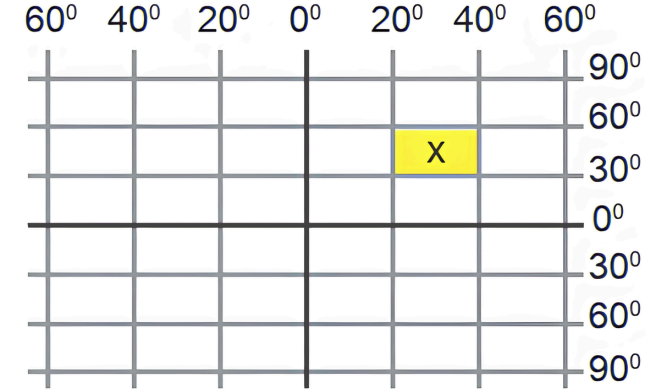
- Dünya üzerindeki herhangi bir noktanın konumunu tarif etmek için uluslararası bir sayı sistemine ihtiyaç duyulmuştur.
- **Paralel** ve **meridyen çizgilerinin** oluşturduğu bu sisteme **coğrafi koordinat sistemi** adı verilmektedir. Nasıl bulunur;

1- Bu yerin hangi yarım kürede olduğunu bulmalıyız. Paralellerin dereceleri Ekvator'a göre kuzeye (yukarı) doğru artıyor ise kuzey yarım kürede, güneye (aşağı) doğru artıyor ise güney yarım kürededir.

2- Bu yerin Greenwich'e yani başlangıç meridyenine göre konumunu belirleriz. Meridyenlerin derecesi doğuya (sağa) doğru ise doğu yarım kürede, batıya (sola) doğru ise batı yarım kürededir.

3- Koordinatlarını belirleyeceğimiz yerin uç noktalarından geçen paralel ve meridyen derecelerini belirleyerek aradığımız yerin coğrafi koordinatını buluruz.

◆ Örnek:

Kuzey: $30^\circ - 60^\circ$

Batı :

Güney:

Doğu : $20^\circ - 40^\circ$

■ Coğrafi koordinat sistemi;

- Cep telefonlarındaki yer bildirimlerinde,
- Araçlardaki yol navigasyonlarda,
- Hava ve deniz ulaşımında rotaların belirlenmesinde,
- Savunma sanayisi gibi birçok alanda kullanılmaktadır.

- Herhangi bir yerin **mutlak konumunu** tarif ederken **paralel** ve **meridyenlerin** oluşturduğu koordinat sisteminden faydalanırız.

► Ülkemizin, Kıtaların ve Okyanusların Konum Özellikleri

Coğrafi Konum

- Bir yerin Dünya üzerindeki adresine coğrafi konum denir. Coğrafi konum ikiye ayrılır:

1- Mutlak Konum

2- Göreceli Konum

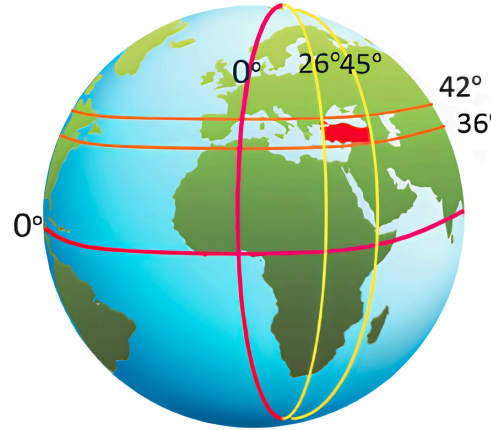
Mutlak Konum

- Bir yerin **paralel** ve **meridyen** koordinatları dikkate alınarak belirlenen konumu, onun mutlak konumunu oluşturur.

Türkiye'nin Mutlak Konumu

- Ülkemiz, **26° - 45°** doğu meridyenleri ile **36° - 42°** kuzey paralelleri arasında yer almaktadır.
- Ülkemiz üzerinden 6 paralel dairesi geçer. Bu yüzden ülkemizin en güney ve en kuzey noktası arasındaki mesafe **666 km**'dir.
- “6 (paralel farkı) x 111 km (ardışık iki paralel arası mesafe) = 666 km”

- Ülkemiz üzerinden **19** meridyen dairesi geçer. Ülkemizin en doğusu ile en batısı arasındaki zaman farkı **76 dakikadır**.
- “19 (meridyen farkı) x 4 dakika (ardışık iki meridyen arası zaman farkı) = 76 dakika”
- Ülkemizde kuzeyden esen rüzgârlar sıcaklığı düşürürken güneyden esen rüzgârlar sıcaklığı yükseltir.
- Ülkemiz orta kuşakta yer alır ve ülkemizde dört mevsim belirgin olarak yaşanır.
- Ülkemizin güneyi, kuzeyine göre daha sıcaktır.

Göreceli Konum

- Dünya üzerindeki bir yerin kıtalara, okyanuslara, boğazlara, ticaret yollarına ve komşu ülkelere göre konumuna **göreceli konum** denir.

Türkiye'nin Göreceli Konumu

- Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının birbirine en çok yaklaştığı stratejik bir noktadır.
- Çanakkale ve İstanbul boğazlarına sahiptir.
- Üç tarafı denizlerle çevrili bir yarımadadır.
- Uluslararası ticaret ve enerji taşıma yolları üzerinde yer alır.
- Sanayisi gelişmiş Avrupa ülkeleri ile zengin petrol/doğal gaz kaynaklarına sahip Orta Doğu ülkeleri arasında bir köprü vazifesi görür.

► Ülkemizin, Kıtaların ve Okyanusların Konum Özellikleri

Kıta

■ Yeryüzündeki büyük kara parçalarına **kıta** adı verilir.

■ Dünya üzerindeki kıtalar şunlardır:

- Asya
- Avrupa
- Afrika
- Kuzey Amerika
- Antarktika
- Güney Amerika
- Okyanusya (Avustralya)

Asya

Yeryüzündeki en geniş kıtadır. Avrupa ve Afrika'nın doğusunda, Büyük Okyanus'un batısında ve Hint Okyanusu'nun kuzeyindedir.

Avrupa

Asya'nın batısında, Afrika'nın kuzeyinde ve Atlas Okyanusu'nun doğu kıyısındadır. Yüz ölçümü açısından en küçük ikinci kıtadır.

Kuzey Amerika

Büyük Okyanus'un doğu kıyılarında, Atlas Okyanusu'nun batısında ve Güney Amerika'nın kuzeyinde yer alır.

Güney Amerika

Kuzey Amerika'nın güneyinde, Büyük Okyanus'un doğu kıyısında ve Atlas Okyanusu'nun batısında konumlanmıştır.

Afrika Kıtası

Avrupa'nın güneyinde, Asya ile Hint Okyanusu'nun batısında ve Atlas Okyanusu'nun doğu kıyılarında yer almaktadır.

Okyanusya

Büyük Okyanus'un batısında ve Hint Okyanusu'nun doğusunda konumlanmıştır. Yüz ölçümü açısından en küçük kıtadır.

Antarktika

Etrafı Güney Okyanusu ile çevrilidir. Buzullarla kaplı olan bu kıta, canlı yaşamı için elverişli değildir.

Okyanus

■ Kıtalar arasındaki derin çukurlukları dolduran tuzlu su kütlelerine **okyanus** denir.

Okyanusların **büyükten küçüğe** doğru sıralanması şu şekildedir:

- Büyük Okyanus (Pasifik)
- Atlas Okyanusu (Atlantik)
- Hint Okyanusu
- Güney Okyanusu
- Arktik Okyanusu

Not: Büyük Okyanus'un haritada iki tarafta olmasının nedeni, Dünya'nın yuvarlak olmasıdır.

► Ülkemizin, Kıtaların ve Okyanusların Konum Özellikleri

Mavi Vatan Nedir?

- Türkiye'nin uluslararası hukuka uygun olarak hak ve menfaatleri doğrultusunda egemenliğini ilan etmiş olduğu **deniz yetki alanlarını** ifade etmektedir.
- Nasıl ki kara sınırlarımızı korumak bağımsızlık için hayatiyse, deniz sınırlarımızı korumak da aynı derecede kritiktir.
- Üç tarafı denizlerle çevrili olan ülkemizin deniz komşularıyla **ekonomik**, **siyasal**, **kültürel** ve **askerî** açılardan bir çok ilişkisi vardır.

KKTC

Kıbrıs Adası'nın kuzeyinde yer alır. Başkenti **Lefkoşa**'dır. Güneyinde Güney Kıbrıs Rum Yönetimi bulunur. Resmî dili Türkçe, para birimi Türk lirasıdır.

Lübnan

Kuzey ve doğuda Suriye, güneyde İsrail, batıda Akdeniz ile çevrilidir. Lübnan'ın başkenti **Beyrut**'tur. Resmî dili Arapça, para birimi Lübnan lirasıdır.

Filistin

Akdeniz'in doğusundaki deniz komşumuzdur. Başkenti **Kudüs**'tür. Resmî dili Arapçadır. Kendisine ait resmî para birimi yoktur.

Mısır

Kuzeyinde Akdeniz, kuzeydoğusunda Filistin'in Gazze Şeridi ve İsrail, doğusunda Kızıldeniz, güneyinde Sudan ve batısında Libya ile komşudur. Başkenti **Kahire**'dir. Para birimi Mısır lirasıdır.

Libya

Akdeniz kıyısında, doğuda Mısır, batıda Cezayir ve Tunus güneyde Nijer ve Çad, güney doğuda Sudan ile komşudur. Başkenti Trablus'tur. Resmî dili Arapçadır. Para birimi Libya dinarıdır.

Rusya

Rusya; kuzeybatıdan güneydoğuya Norveç, Finlandiya, Estonya, Letonya, Litvanya, Polonya gibi birçok ülke ile komşudur. Başkenti Moskova'dır. Resmî dili Rusça, para birimi Rus rublesidir.

Ukrayna

Doğuda ve kuzeydoğuda Rusya, batıda Polonya ve Slovakya komşusudur. Ukrayna'nın başkenti Kiev'dir. Resmî dili Ukraynaca, para birimi hrivnadır.

Romanya

Güneybatıda Sırbistan, güneyde Bulgaristan ve doğuda Karadeniz ile çevrilidir. Romanya'nın başkenti Bükreş'tir. Resmî dili Rumence, para birimi Rumen leyidir.

